

MÄNNISKOR i närbild

EN SLÄKT OCH EN GÅRD I DALOM

Sparf Olof Olsson tittar på kungliga namnteckningar i en av gårdens gästböcker. — T. v. beundrar han sin svärfar och företrädare, Sparf Anders Andersson, avbildad i rättviksdräkt och med fela av ingen mindre än Anders Zorn.

Masarna och kullorna av den gamla stammen är som bekant kända för sin frimodighet och sitt rättframma sätt. Om Sparf Anders Andersson på den gamla Sparfgården i Backa by i Rättviks socken berättas det att han vid ett av gamle kung Gustafs besök i den märkliga gården, med bekymrade blickar betraktade Majestätets långa och gängliga person. Och när landsfadern slutligen tog avsked av sitt värdfolk kunde han inte tuga längre.

— Du får allt vara lite rädd om dig, du, sade han till kungen, för jag tycker allt du ser lite mager och eländig ut!

Historien är ingalunda "laved". Det får jag bekräftelse på av Sparf Anders måg, den nuvarande Sparf-far, Sparf Olof Olsson.

Det första kungliga besöket i den gamla dalgården ägde rum 1909.

— Landfiskalen ringde och berättade om det fina främmandet. Han bad oss om möjligt bredda vägen ner till gården, så att det kungliga sällskapet kunde åka ända fram, berättar Sparf-far. Kommendanten Rosenblad var den förste som anlände, sedan kom kungen själv med sin svit. I sällskapet befann sig även dåvarande kronprins Gustaf Adolf och kronprinsessan Margareta.

Vi bläddrar i den tjocka hög av gästböcker, som Sparf-far har radat upp på köksbordet, och vi finner att Sparfgården många gånger har sett kungliga besökare under sitt låga tak. Den 15 mars 1911 kom Gustaf V tillbaka, i sällskap med kronprinsparet, prins Wilhelm, prinsessan Maria och prins Eugen.

Gamle Sparf Anders var en framstående spelman, och då han lät stråken dansa över strängarna på sin fiol applåderades han hjärtligt av

de kungliga. Särskilt förtjusta var prinsessorna. De ställde en massa intresserade frågor, både om Sparf-fars egna låtar och den dalska allmogemusiken i allmänhet.

Några år senare präntade Danmarks nuvarande drottning sitt namn i gästboken. Kronprinsessan Margareta kom på besök strax efter det att Sparf Anders hustru hade gått ur tiden. Hon uttryckte sitt djupa deltagande och frågade hur det skulle gå med gården. Hon fick veta, att äldsta dottern, Sparf Kerstin, och mågen (den nuvarande Sparf-far) skulle överta den. Den skulle inte behöva gå ur släkten.

Det är emellertid inte bara kungligheter som plägar besöka Sparfgården. Det framgår tydligt av de tusen och åter tusen namnteckningarna i gästböckerna.

Men så är den också en av Dalarnas märkligaste gamla släktgårdar. Så långt tillbaka i tiden som kyrkböcker över huvud taget funnits — alltså till 1600-talets början — och troligen långt dessförinnan, har den gått i arv från far till son eller från far till dotter och måg.

Dess ursprungliga namn var Pällas. Namnet Sparfgården fick den på 1700-talet då en soldat från Stockholm vid namn Sparf, gifte sig med dottern i huset och blev husbonde på gården.

Även den nuvarande Sparf-far kom som måg till gården. I sig själv hette han Svensk Olof Olsson. Dagen före midsommarafton 1907 gifte han sig med Sparf Kerstin i Rättviks kyrka, och det var ett rekordligt dalabröllopp med både "malla", lövade skrindor och färgglada sockendrakter. Naturligtvis trädde dansen tills solen stod högt på himmelen, varje natt under hela midsommarhelgen. Svensk Olof bytte sedan enligt dalsk sed sitt eget gårdsnamn mot hustruns.

En riktig fåbodkalv

Lisskullas nedkomst gick ju fint i lördags. Hon smet plötsligt ifrån ner i hagen, och när jag gick efter för att se vart hon tagit vägen var kalven redan född. "Lillan sover uti skogen" sjöng jag och bar hem henne till fjöset. Kalven får inte ha någon kontakt med modern för då dricker hon upp mjölken för henne. Jag fick lära kalven dricka i stället.

Nu är kon lite besvärlig att mjölka, men jag bara sticker åt henne benet, som kalven slickat på förut och då står hon lugnt och slickar ren byxorna åt mig medan jag mjölkar henne. Och kalven känner vittringen av modern i mina byxor, så hon tror väl jag är mamma åt henne.

Så kan det alltså låta när man tillsammans med familjen sitter inne i den säkert 200-åriga stugan och dricker kaffe framför den öppna spisen medan regnet piskar mot spåntaket. Atmosfären är 1700-tals med den korta sängen, de låga dörröppningarna, tallriksstället på väggen med nötta trätallrikar och så kaffepetter på tre ben över elden.

Som Pans locktoner

Här är fru Olofssons verksamhets-

fält. Här tar hon emot lagårdsdrängen när han mjölkat färdigt och satt ner krukorna i källan med det sexgradiga vattnet. Och är kvällen vacker och inte myggorna för svåra, händer det att Pan trollar fram flöjten och lockar skogens huldror med orfeiska låtar.

Bara några hundra meter längre bort ligger Erik Pers stuga, och ett stenkast därifrån Edvin Larssons. Längre upp i skogen ligger två andra stugor, som inte utgör samma pastorala idyll som här. I fjol sommar var 90-åriga Brita Lind hit och hälsade på. Det var ett tag sedan hon som 15-åring vallade korna och kärnade smör i stugan.

I kväll ska det bli kärning också. Fru Olofsson har fått så mycket mjölk att hon med fru Ida Barkars hjälp ska pröva på den gamla konsten för att sedan få äta hemkärnat. Kanske får hon så mycket att hon får ta fram tandemcykeln och med maken Nils med hjälpmotorn puttra ned till byn för att sälja. Annars får väl någon med sin fina bil föra det vidare i marknaden.

Håll.

Fru Greta Olofsson släpper ut den äkta fåbodkalven för första gången. Då fyllde den två dar.